

Mirela Slukan Altić
**POVIJESNA GEOGRAFIJA RIJEKE
 KRKE - kartografska svjedočanstva -**
 Javna ustanova “Nacionalni park Krka”
 i Znanstveni projekt “Titius”, Šibenik
 2007. - 223 str.

Autorica dr. sc. Mirela Slukan Altić gradivo knjige sistematizirala je, osim kraćeg Uvoda i Literature, u deset poglavlja. Sva-ko poglavlje sadrži i odgovarajuće karte ili katastrofe i sl.

U *Uvodu*, koji se sastoji od dva odjeljka: *Krka - rijeka koja oduzima dah* i *Kartografska svjedočanstva rijeke Krke*, opisuje Krku kao hidrološki i geomorfološki fenomen našega krša. Naglašava da je porječje Krke oduvijek imalo značajnu ulogu u hrvatskoj povijesti, a ima je, svakako, i u našoj suvremenosti. Navodi redom od izvora prema ušću, njene pritoke, slapove i pored njena kanjona srednjovjekovne utvrde Iznimno buran život krajeva uz rijeku Krku ostavio je naročit trag i u kartografiji. Sistematizacija, opis i publiciranje kartografskih izvora porječja rijeke Krke svjedočanstva su bogate kulturne baštine toga područja Hrvatske, doprinos očuvanju njegova identiteta ali i svojevrsni doprinos socio-kulturnom razvoju. Područje rijeke Krke s jedinstvenim nacionalnim parkom (NP Krka) - njenim prirodnim ljepotama, materijalnom i duhovnom baštinom, - vrijedan su faktor turističke valorizacije ovoga dijela Hrvatske, čemu, dakako, pridonosi i ova knjiga.

U prvom poglavlju pod naslovom *Tragom prvog spomena* govori se o tome da se prvi geografski podaci o rijeci Krki nalaze već u starogrčkim izvorima. I ovaj dio sadrži dva odjeljka: prvi, *Katarbates potamos - rijeka koja ponire u dubinu* i u kojem se konci-

zno raspravlja o Krki kao granici između ilirskih plemena Liburna i Delmata, te posebno o Pseudo-Skilaks opisu Liburnije i rijeke *Katarbates potamos*.

Drugi odjeljak, naslovljen: *Rimsko osvajanje Ilirika i prvi spomen naselja oko Krke*, navodi da od 1. st. n. e. srećemo i opise Krke i naselja u njenom porječju u putopisima te u geografskim i historiografskim djelima rimskih autora. Od naselja Pokrčja tu se spominje grad Scardon (Skradin), Promona, Ninija, (Knin ?) Sinodij u Petrovu polju ...

Slijedi drugo poglavlje *Krka u vrijeme Rimskog Carstva i njezini najstariji kartografski spomenici*, ilustrirano s dvije geografske karte, i u kojemu se, u dva odjeljka, govori o Pokrčju na Ptolomejevoj Petoj karti *Europe* (nastaloj oko 150. godine n.e. i gdje je Krka označena imenom Titius) što predstavlja najstariji sačuvani kartografski izvor o Krki i naseljima oko nje. Dalje raspravlja o Scardonu i Burnumu kao prometnim čvorištima rimske provincije Dalmacije na Tabuli Peutingeriani.

Treće poglavlje razmatra *Pokrčje u razdoblju srednjega vijeka*, gdje autorica posebno obrađuje grad Šibenik u zemlji Hrvata na Tabuli Rogeriani iz 1154.

Ulazak u sferu mletačkog interesa naslov je četvrtog poglavlja u kojemu dr. sc. Slukan-Altić temeljito obrađuje Krku i luku Scardona u mletačkim portulanim od 13. do 15. stoljeća. Posebno tretira Krku kao razdjelnicu velikaških posjeda Šubića i Nelipića na karti *Matea Pagana* s početka 16. stoljeća. Opisuje utvrde uz Krku, neka naselja i toponime na toj karti kao i na njenoj preradi koju je izveo Šibenčanin Bonifačić (1570. godine).

Peto poglavlje pod naslovom *Pokrčje pod osmanskom vlašću* posebno problematizira

Krku i okolna naselja kao mletačko-osmansku bojišnicu Ciparskoga rata na kartama Rote Kolunića (1570. i 1571. godine). Zatim, koncizno obrađuje *Krku u ostalim kartografskim izvorima 16. stoljeća*: na kartama G. F. Camocia (Venecija 1563.), J. Sambuca "Illyricum" (iz 1572. godine), njemačkog kartografa J. Bussemachera (iz 1592. godine) te Nizozemca G. Mercatora (iz 1695.). Ističe *Pokrčje kao dio osmanske krajine* koju donosi na svojoj karti J. Janssonius (1646.), te posebno analizira *Kandijski rat (1645-1669) i njegove posljedice* u porječju Krke. *Odjeke toga rata čita i na karti P. du Vala (iz 1663.).*

Nakon kraćeg opisa *Morejskog rata* u porječju rijeke Krke, u posebnom odjeljku s osloncem na historiografsku literaturu (kao što su radovi Kosora, Kužića i Stanojevića), autorica u sljedećem odjeljku donosi opis *Dalmatinskog zaleđa u operacijama Morejskog rata prema kartama V. M. Coronellija* (1687). Treba izdvojiti Coronellijevu vedutu oslobođenja Knina 1688., kao i novoosvojeni mletački teritorij na karti Podunavlja iz 1695. istog kartografa. Slijedi zanimljiv opis *teritorijalnog ustroja novooslobođenog područja* na karti jednog od najistaknutijih mletačkih kartografa 17. st. *G. Cantellija da Vignole iz 1689.* Vidljivo je kako je porječje Krke podijeljeno na tri župe Kninsku, Bribirsku i Sidrašku, iz čega se zaključuje da ovaj kartograf označava srednjovjekovnu podjelu ovoga dijela Hrvatske vjerojatno prema djelu Konstantina Porfirogeneta "O podjeli carstva".

Šesto poglavlje: *U sastavu mletačke republike* donosi historijsko-geografski opis 12 karata, i tekstualno je najopsežnije poglavlje knjige, a podijeljeno je na devet odjeljaka. U prvom odjeljku ovoga šestog poglavlja

raspravlja se o *Krki na Alberghettijevoj karti razgraničenja* između Mletačke Republike i Osmanskog Carstva, utvrđena u mirovnom ugovoru u Srijemskim Karlovcima veljače 1700. Crta razgraničenja u ovom konkretnom slučaju, prvi put nakon nekoliko stoljeća, gotovo u cjelini vratila je porječje rijeke Krke u okvir jednog državnog teritorija, ovoga puta u okvir Mletačke Republike. Doduše, najsjeveniji dio Kninskog polja i područja ostaje u sastavu Osmanskog Carstva.

Sljedeći odjeljak detaljno analizira naseljavanje tj. kolonizaciju i nove kulturne pejzaže Pokrčja na osnovu mletačke topografsko-katastarske karte skradinskog i šibenskog područja. Karta je djelo mletačkog kartografa G. Justera, izrađena u mjerilu 1 : 42600 i prikazuje sva naselja i način korištenja zemljišta, a utemeljena je na posebnoj katastarskoj izmjeri terena.

Treći odjeljak ovoga poglavlja naslovljen je: *Pokrčje u posljednjem osmansko-mletačkom ratu u Dalmaciji (1714-1718) na Moserovoj veduti iz 1716.* Priložena Moserova veduta iz 1716. godine prikazuje ratne operacije oko Roškog slapa na Krki s rasporedom vojnih jedinica uz cestu za Drniš.

Nove granice Dalmacije i nastavak kolonizacije Pokrčja naslov je četvrtog odjeljka. Tu je priložena karta iz 1732. s granicama iz 1700. i 1718. godine. Na karti je prikazan i teritorij okruga Knin i okruga Šibenik, odnosno porječje rijeke Krke, uključivo i najsjeverniji dio Kninskog polja. Priložena je u stvari slika dijela rukopisne karte Dalmacije anonimnog kartografa. Ova je karta izrađena u mjerilu 1 : 200 000 i predstavlja najdetaljniju kartu čitave Dalmacije izrađenu do tada, tj. do 1732. godine, a donosi nove i stare granice s prikazom svih

obnovljenih i koloniziranih naselja. Nove su demografske promjene i promjene u organizaciji teritorija iziskivale i novi katastar. Novi katastar kninskog teritorija, a to znači i porječja rijeke Krke, izrađivan je od 1735. do 1737. godine. U radu se opisuju pravila dodjele zemljišta *nove* i *najnovije stečevine* Mletačke Republike u Dalmaciji, te novi katastarski planovi i popisi. Ovi katastarski planovi i popisi prikazuju osobitosti i strukturu naselja u Pokrčju, te se dodatno opsežno i vrlo informativno opisuju kao npr. i u bilješci 109. Ovaj je odjeljak ilustriran slikama katastra sela Mirlović Zagore i to Gornjih Mirlovića i Donjih Mirlovića, te Ostrogašice iz mletačkog katastra 1737. godine.

Sljedeći odjeljak unutar Šestog poglavlja pod naslovom: *Trgovački i poštanski putovi Pokrčja na karti nastaloj oko 1757. godine*, sadrži sliku istoimene karte s ucrtanim (i opisanim) trgovačkim i poštanskim pravcima.

Geografske i mentalne slike rijeke Krke u djelu Alberta Fortisa naslov je šestoga odjeljka ovoga poglavlja i u njemu se analitički prikazuje opis ljudi i krajeva čuvenog putopisaca, opata Fortisa u njegovu djelu *Viaggio in Dalmazia*. Priložena je Fortisova karta područja Krke iz navedene knjige.

Sedmi odjeljak ima naslov: *Mlinice na Skradinskom buku i prijedlog održavanja sedrenih barijera u projektu G. Ferru iz 1772. godine* i u njemu se ističe značaj mlinarske industrije na rijeci Krki, posebice na Skradinskom buku. Ilustriran je slikom *Mlinice na Skradinskom buku ...* Autorica se naročito osvrće na elaborat o stanju sedrenih barijera Skradinskog buka kojega je izradio inženjer G. Ferro.

Sljedeći, osmi po redu, odjeljak, pod naslovom: *Prirodni i kulturni pejzaži Krke na-*

kon Grimanijeve reforme na karti Antonia Grandisa iz 1791., donosi istoimenu kartu u boji. Riječ je o malo poznatoj ali jednoj od najboljih mletačkih karata Dalmacije, koja vrlo plastično predočuje teren i njegov reljef. Budući da su vrsta zemljišta označene bojama: obrađene zemlje svijetlo smeđom bojom, livade svijetlo zelenom, šume zelenom bojom sivo osjenčanom i budući da usporedbom s katastrom iz 1709-1711. omogućuje praćenje promjena prirodnih i kulturnih pejzaža nastalih kao rezultanta migracijskih procesa i agrarnih reformi, rukopisna karta A. Grandisa ima posebnu vrijednost. Od Mletačkih agrarnih reformi posebno je važna poznata Grimanijeva reforma, odnosno Grimanijev zakon. (Vidjeti i nedavno objavljenu knjigu: Josip Ante Soldo, *Grimanijev zakon*, Zagreb 2006.).

Tako autorica knjige dolazi kronološki do potkraj 18. stoljeća a u svojem djelu i do devetog odjeljka ovoga poglavlja naslovljenog: *Gornje Pokrčje kao spona Dalmacije s Bosnom na karti sanitarnih kordona iz 1795*. Priložena karta prikazuje sanitarne kordone Gornjeg Pokrčja, a južna granica toga Gornjeg Pokrčja dopire do crte Lukar - (na zapadnoj strani planine Promine) - Klanac (na njenoj istočnoj strani). Ističe se važnost kordona za kontrolu međudržavne trgovine Bosna (Osmansko Carstvo) - Dalmacija (Mletačka Republika) i kretanja roba i ljudi, pa tek onda za prevenciju epidemija.

Sljedeće sedmo poglavlje: *Prva austrijska uprava (1797-1805)*, posve ukratko obrađuje razdoblje osmogodišnje, prve austrijske uprave u Dalmaciji.

Osmo poglavlje pod naslovom *U okrilju napoleonovog carstva (1805-1815)* razmatra topografsku izmjeru i izgradnju cesta

prema karti 1806/1808. Karta je izrađena na temelju francuskih mjerenja uključivo i izmjeru dubine jezera (npr. Prokljanskog) i mletačkog katastra, tako da predstavlja prvu detaljnu topografsku kartu Dalmacije poslije pada Mletačke Republike. Služila je osim u čisto vojne svrhe i kao osnova za projektiranje i gradnju cesta i drugih objekata.

Druga austrijska uprava (1813-1918) naslov je devetog poglavlja knjige u kojemu se, najprije koncizno prikazuje *prva sustavna katastarska izmjera 1824/1828. i novi agrarni pejzaži Pokrčja*. Tu autorica donosi šest katastarskih mapa i to: Dubravica, Marasovina, Prokljana, Lozovca, Bogatića Gornjih (tj. Prominskih) i detalj Skradinskog buka, te zanimljiv opis agrarnih pejzaža.

U drugom odjeljku devetog poglavlja autorica obrađuje *Prve rezultate hidroregulacije Krke na topografskoj karti austrijske izmjere Dalmacije 1851/1855*.

Tu se prvo prikazuje donji tok rijeke Krke 1851/1855., potom *Središnji dio toka Krke s okolnim naseljima*, onda *Detalj područja oko Kistanja* prema istoj karti. Posebnu pozornost autorica pridaje počecima sustavnih regulacija rijeke Krke i njezinih pritoka te nastavljanju tih radova kroz 19. i 20. stoljeće.

Treći odjeljak naslovljen: *Izgradnja željezničke mreže i šibenskog vodovoda u listovima franc-jozefske topografske karte 1894/1895.*, donosi opis kartiranja Pokrčja obavljenog od 1881. do 1884. u sklopu franc-jozefske izmjere Austro-Ugarske. Na osnovu te izmjere nastala je topografska karta u mjerilu 1 : 75 000. Porječje rijeke Krke nalazimo na tri lista te topografske karte: (1) od izvora Krke do Manojlovca, (2) južno od Manojlovca tj. od Kistanja s cijelim tokom

Čikole, te naposljetku (3) južno od Prokljanskog jezera do mora uključivo Šibenik i okolicu. Ovi su se listovi dopunjavali 1894. i 1911. prvenstveno zbog unošenja prometnica. Na listovima područja Krke ove austrijske topografske karte zabilježena je novoizgrađena željeznička mreža započeta 1874. kao najznačajnija investicija 19. stoljeća u Pokrčju. Bio je to preduvjet modernizacije društva i njegove industrijalizacije i na tom hrvatskom prostoru. Jednako se tako može tvrditi i za šibenski vodovod.

Deseto poglavlje knjige nosi naslov *Naseljima oko Krke*, a razlikuje se od prethodnih devet po tome što se sva dosadašnja poglavlja kronološki nastavljaju jedno na drugo od prvog spomena Krke i vremena Rimskog Carstva do početka 20. stoljeća. Ovo poglavlje se opet vraća na početke pojave gradskih naselja porječja Krke u kartografiji. Autorica ističe da je na krškom reljefu oko Krke velik broj manjih ruralnih naselja i tri manja gradska naselja Knin, Drniš i Skradin (izuzimajući obalni prostor ušća Krke, a to znači i Šibenik). Također se ističe da je većina naselja, uz velike demografske promjene ipak uspjela zadržati kontinuitet do naših dana što se posebno odnosi i na tri navedena gradska naselja koja obavljaju funkciju središnjih naselja.

Prvo obrađuje *Knin* što ilustrira s desetak slika (veduta, nacрта, tlocrta i katastarskih planova). Autorica daje *prikaz Knina s podgrađem na Paganovoj karti 1522.*, potom *mletačku vedutu nepoznatog autora po Foscolovu osvojenju Knina 1648.*, te *vedutu Cantellija - Knin pod osmanskom vlašću iz 1684.* Sljede još tri slike *Coronellija o Kninu u vrijeme osmanske vlasti*. Nakon opisa grada *Knina i projekta dogradnje kninskih*

utvrda prema planu Alberghettija iz 1688. donosi mletački plan Knina s podgrađem nastalim oko 1715. i taj grad prema katastarskim izvorima austrijske izmjere iz 1828. O razvoju Knina kao važne vojne utvrde svjedoči i vojni plan Knina iz 1829. kojega također precizno opisuje. Odjeljak o Kninu završava kratkim opisom vojnog plana iz 1845.

Sljedeći odjeljak nosi naslov *Drniš* i ima pet slika i njihov historijsko-geografski opis. Prvo, *vidimo Drniš za Kandijskog rata u pretisku Coronellija iz 1688.* zatim *vedutu Drniša s utvrdom i podgrađem* koju je izradio Pieroni 1708. godine i posebno *tlocrt utvrde nakon obnove iz iste godine i istog autora.* Zatim prikazuje *projekt obnove i modernizacije utvrda u Drnišu iz 1716.* koji nije nikada realiziran. Nakon mirovnog ugovora u Požarevcu 1718. Drniš gubi funkcije pogranične utvrde, a postupno sve više obavlja trgovačke i obrtničke funkcije do kraja mletačke uprave. Značajni razvoj bilježi za prve austrijske i za francuske uprave, dok gospodarski procvat ostvaruje u drugoj polovini 19. stoljeća (eksploatacija mrkog uglja i boksita). O tome razvitku svjedoči i *katastarski plan Drniša iz 1913.* na kojemu se vidi kako se grad oblikovao ispod tvrđave s upravnim i kulturnim središtem oko Poljane. Na tom planu posebno su označene crkve Sv. Roka, Sv. Ante i Gospe od Rosarja, te "Gospa Rišćanska".

Autorica potom opisuje jedino naselje nastalo izravno na samoj Krki - *Skradin.* Donosi pet slika: *detalj Skradina s osmanskom zastavom (Pagani) iz 1522., mletački pomorski napad prema veduti F. Camocia (1571), Skradin 1647. po oslobođenju za Kandijskog rata (pretisak Coronellija iz 1688), mletačka veduta Skradina nepozna-*

tog autora i Skradin na katastarskom planu iz 1827. s reambulacijom krajem 19. stoljeća.

I pretposljednji odjeljak u ovom poglavlju, a time i u cijeloj knjizi - nosi naslov - *Tipologija ruralnih naselja.* Odmah na početku autorica ističe da su ruralna naselja u porječju Krke nastala u dodirnoj zoni krša i plodnih polja, na glavicama u polju i na zaravnima oko Krke, te da su zbog specifičnosti prirodne sredine formirana i tipologijski specifična naselja koji čine nekoliko tipova. Za svaki od tipova sela u Pokrčju koje precizno opisuje donosi primjere ujedno donoseći cijeli niz slika katastarskih mapa iz 19. i(li) početka 20. stoljeća. Ovi katastarski izvori poslužili su dr. Slukan Altić da opiše izgled i strukturu tih sela, njihove zemljišne posjede i fizionomska obilježja kao i način života u njima.

Redom su te slike poredane ovako: *dio zaselaka Sonkovića, dio Sonkovića s kaštelom i crkvom Sv. Marka, zaselci Mijići i Jurići u Dubravici 1827., dio Dubravica s kapelom Sv. Roka, južni dio Dubravica sa Sv. Katom, Pakovo selo s početka 20. stoljeća, Pokrovnik, dio sela Brištani i zaselci Mratova iz 1828. godine. Gornji (prominski) Bogatići s utvrdom Bogočin, zaselci Čitluka, Bobodol, Zaton i Raslina sa Sv. Mihovilom iz 1825.*

Otok Visovac s franjevačkim samostanom od 15. stoljeća - kao simbol povijesnog kontinuiteta i duhovne obnove Pokrčja opisan je na stranicama 189-196, uz koji se opis donosi i nekoliko sličica Visovca *na karti M. Pagana iz 1522., na Kolunićevoj karti iz 1570.* te i na karti *J. Janssoniusa iz 1646.* Posebno je priložen *katastarski plan Visovačkog jezera sa samostanskim posjedi- ma* što ga je izradio *Filip Defrate 1737.,* a posebno *detalj Visovca (otočića) iz istog*

plana. Naposljetku, tu je i Visovac s franjevačkim samostanom *na katastarskom planu iz 1827.*

Posljednji odjeljak u sklopu desetog poglavlja *Naseljima oko Krke* koji ima naslov *Manastir Sv. Arhanđela - duhovno središte pravoslavlja* sadrži jednu stranicu teksta i dvije slike. Autorica opisuje smještaj manastira, njegov nastanak, gradnju i izgled crkve i zvonika itd. Kako se autori razlikuju u datiranju postanka manastira, dr. Slukan - Altić pored N. Milasa citira i Jelića (1898) te Jurica (2004). Donosi kompleks manastira Sv. Arhanđela na katastarskom planu iz 1828. dok slijedeća slika prikazuje manastir na detaljnom katastarskom planu iste godine.

U popisu *literature* navodi 110 potpunih bibliografskih jedinica korištenih i citiranih u knjizi *Povijesna geografija rijeke Krke.*

Analizirajući *strukturu i sadržaj djela* poglavlje po poglavlje i iz odjeljka u odjeljak te na kraju čineći sintezu recenzije može se zaključiti da su pojedini dijelovi po redoslijedu i po sadržaju logično i primjereno postavljeni, te da čine u potpunosti jednu homogenu cjelinu. Dakle, knjiga *Povijesna geografija rijeke Krke* Mirele Slukan - Altić po svojoj strukturi ili kompoziciji predstavlja koherentno djelo sa svim relevantnim elementima (sadržaj, poglavlja, odjeljci, bilješke, literatura, slike, tj. izbor geografskih karata i katastarskih nacrti kao i legende ispod njih, te kazalo zemljopisnih pojmova).

Povijesna geografija rijeke Krke po znanstvenim činjenicama koje donosi, po izboru geografskih karata kroz povijest od prvih početaka kartografije Krke do naše suvremenosti i po izboru katastarskih izvora za naselja u porječju rijeke Krke te po

njihovom historijsko-geografskom opisu, je aktualno djelo. Ne samo da doprinosi znanosti i razvoju pozitivne prakse u društvu, nego je danas i više nego aktualno kako sa stajališta historiografije i geografije zbog njihova pojačanog interesa za *ekohistoriju* i nacionalne parkove, tako i sa stajališta arhitekture (tlocrti starih gradova i utvrda) ruralne sociologije i ekonomike (npr. tipologija ruralnih naselja), sociologije društvenih promjena i razvoja te promjena agrarnog pejzaža (zbog mogućnosti njihovog praktičnog uočavanja na slikama u knjizi) i drugih znanstvenih disciplina. Prema tome, djelo je iznimno aktualno sa stajališta više disciplina društvenih i humanističkih znanosti, a naročito zbog ekologije, socijalne ekologije i njegova doprinosa jačanju ekološke svijesti i kulturnog i svakog drugog identiteta Pokrčja kao povijesno, a i dan-danas, značajnog dijela Hrvatske, posebice zbog razvojnih mogućnosti u turizmu, mediteranskoj poljoprivredi i revitalizaciji tradicijskih, a propulzivnih djelatnosti. Sve to, dakako, posebice vrijedi za današnje i buduće mlade naraštaje, odnosno za jačanje njihova interesa za kartografske historiografske izvore posebice za katastre, čemu također autorica ovom knjigom doprinosi.

Djelo je opremljeno znanstvenim aparatom. Bilješki (fusnota) u djelu ima ukupno 182 kojima autorica pojašnjava ili dopunjava izrečeno u temeljnom dijelu izlaganja. Autorica je na kraju knjige pridodala i indeks zemljopisnih pojmova (str. 205-222). Možda nedostaju brojevi i popis karata.

Ukratko: Terminologija u djelu je standardna stručna terminologija koja se rabi u humanističkim i društvenim znanostima, djelo je pisano znanstvenom metodom i

sa znanstvenim aparatom ali lijepim i dobrim stilom. Vrlo je čitljivo, kao da je pisano esejistički.

Ilustracije, a to su u knjizi Mirele Slukan Altić slike geografskih karata i katastarskih izvora (nacrti, mapa, izvoda, detalja i sl.) ispravno su oblikovane. U ovoj knjizi to zapravo u klasičnom smislu i nisu samo ilustracije nego su i po izboru karata i po njihovom sadržaju sastavni dio osnovnog izlaganja odnosno sadržaja knjige.

Te su slike u knjizi izvrsno opisane i svaka je slika uz to potpisana legendom. Potpisi ispod slika (legende) vrlo su karakteristične, puno govore i s malo riječi i odaju autoricu kao vrsnog poznavatelja kartografije kao historijskih izvora i izvrsnu stilisticu. Upravo ove ilustracije tj. gotovo 90 slika od čega većina u boji daju dodatnu i posebnu vrijednost knjizi, te knjigu čine još privlačnijom i zanimljivijom kako stručnjacima tako i širokoj čitalačkoj publici.

Knjiga *POVIJESNA GEOGRAFIJA RIJEKE KRKE* pisana je vrlo sistematično, a odabir karata u kojima se zrcali rijeka Krka i krajevi te naselja u njenom porječju, od prvih kartiranja do 20. stoljeća još i više podiže njenu kvalitetu. *Preko 80 karata od čega većina u boji*, objašnjenih legendama/nazivima potpisanim koncizno ispod njih gotovo poetskim govorom a opet tako nedvosmislena i precizna značenja zajedno svjedoči o izvrsnosti predmeta knjige i izvrsnosti autorice te knjige. Izlaganje opisuje te rijeke čudesne ljepote i privlačnosti, izvanredne raskoši u siromaštvu i bezvodnosti krša, velike snage i pitomosti njenih voda, krajolika i pejzaža, njenih kanjona i zaravni, pripadajućih brda i polja, naselja i iznošenje tipologije ruralnih naselja u porječju Krke, tvrđava i gradova na njenim obalama i obalama njenih pritoka, uteme-

ljeno je u poznavanju geografskih karata i katastarskih mapa kao i u stotinjak jedinica znanstvene i stručne literature. Ovo djelo predstavlja nov i poseban doprinos takvoj literaturi, posebice povijesnoj geografiji.

Knjiga će biti korisna studentima povijesti, geografije, sociologije i drugih humanističkih i društvenih disciplina, širokom krugu ljubitelja kraške ljepote Krke i okolnih krajeva od Dinare do mora te šibenskog arhipelaga, a zanimljiva je svakako i mnogim posjetiteljima rijeke Krke i Nacionalnog parka Krka.

Šime Pilić

Valerie Gunter & Steve Kroll-Smith
VOLATILE PLACES
A Sociology of Communities and Environmental Controversies
Pine Forge Press, Sage Publications,
Thousand Oaks, London, New Delhi,
2007., 241 str.

Kao što ljudi mijenjaju okoliše tako i okoliši mijenjaju ljude. Efekti ove veze najčešće se pojavljuju u susjedstvima, selima, gradovima – lokalitetima koje nazivamo zajednicama. Socijalni aranžmani nazvani zajednicom supstancijalni su dio interesa i proučavanja sociologije okoliša. To dokazuju i stotine empirijskih studija posvećenih efektima okolišnih promjena na anatomiju zajednica. Međutim, usprkos tome, autori tvrde kako ne postoje knjige koje su fokusirane na interferencije ljudi, okoliša i zajednica (ix). Knjiga *Volatile Places – A Sociology of Communities and Environmental*